

тільки не сприяє, а й значною мірою стримує розвиток ринкових відносин. Крім того, наслідками високого рівня одержавлення створених у суспільстві вартостей є нерациональна ресурсна структура і, що найголовніше, обмеження підприємницької й ділової активності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, оцінка та аналіз поглядів представників різних наукових шкіл на проблеми оподаткування підтверджують багатогранність категорії „податки”, її взаємозалежність і взаємообумовленість з економічними процесами.

Узагальнюючи роль кейнсіанських та неоконсервативних методів фіскального регулювання ринкової економіки, необхідно зазначити, що вони не виключають можливостей синтезу та розробки на цій основі адекватної відповідним тенденціям економічного розвитку теорії оподаткування. Правильність цієї думки підтвердила світова фіскальна практика сучасності.

Створення раціональної, дієвої та ефективної системи оподаткування підприємницького сектора в Україні потребує всебічного використання передового світового фіскального досвіду. Враховуючи необхідність стимулювання економічного зростання на перший план виходять кейнсіанські бюджетно-податкові механізми ринкового регулювання національної економіки через систему пільг, ставок, інших елементів податку. З іншого боку, окреслені податкові заходи не повинні супе-

речити оптимальним параметрам грошово-кредитної політики в контексті мінімізації інфляційного впливу.

Подальші дослідження необхідно зосередити в напрямі систематизації критеріїв формування податкової політики, підходів до оцінки податкового тягаря, що насамперед дасть змогу побудувати оптимальну модель оподаткування підприємницької сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. Кейнс. – М. : Прогресс, 1978. – 548 с.
2. Корнаи Я. Путь к свободной экономике / Я. Корнаи. – М.: Экономика, 1990. – 384 с.
3. Податки / В.В. Буряковський, Б.Я. Кармазін, С.В. Каламбет, О.А. Водолазька ; [під ред. Буряковського В.В.] – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 611 с.
4. Рикардо Д. Начало политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо ; [пер. с англ.]. – Соч. Т.1. - М.: Госполитиздат, 1955. – С. 50-120.
5. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / Адам Смит ; [пер. с англ.] ; [предис. В.С. Афанасьева]. – М.: Эсмо, 2007. – 960 с.
6. Держава – подати – бізнес: (із світового досвіду фіскального регулювання ринкової економіки): монографія / [В.М. Суторміна, В.М. Федосов, В.Л. Андрущенко та ін.]. – К.: Либідь, 1992. – 328 с.

УДК 658. 14

Лешук В. П.

БАНКІВСЬКИЙ КАПІТАЛ У ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВО-ПРОМИСЛОВИХ ГРУП

Досліджується суть банківського капіталу, з точки зору банків як фінансової складової фінансово-промислових груп.

Ключові слова: капітал, банківський капітал, фінансовий капітал, фінансово-промислова група.

Leshchuk V. P.

'A BANK CAPITAL IS IN ACTIVITY FINANCIALLY INDUSTRIAL GROUPS.

Essence of bank capital, is investigated and from the point of view participation of banks as financial constituent of financially industrial groups.

Keywords: capital, bank capital, financial capital, financially industrial group.

Вступ. Фінансово-промислові групи об'єднують в своєму складі промислові підприємства, банки, інші організації різних форм власності. Неможливо розглядати фінансовий капітал фінансово-промислових груп, не дослідивши суті та значення формування фінансового капіталу банку.

Аналіз основних наукових досліджень. Висвітленню питань функціонування різних форм економічних об'єднань присвячено багато публікацій в економічній літературі. Питання суті та формування банківського капіталу розглядаються багатьма вітчизняними вченими-економістами. Разом з тим недостатньо висвітлені питання функціонування банківського капіталу в складі фінансово-промислових груп.

Мета роботи. Дослідження суті банківського капіталу як фінансової складової сукупного капіталу фінансово-промислових груп.

Викладення основного матеріалу дослідження. Ефективність діяльності підприємницьких структур суттєво зростає за рахунок їх взаємопроникнення та об'єднання капіталів різних сфер діяльності. Це обумовлюється, по-перше, гнучкістю у прийнятті управлінських рішень і координації спільних зусиль з урахуванням сталого та довгострокового характеру зв'язків. По-друге, створення загальної інфраструктури (постачальницько-збутової, виробничої, транспортної, банківської, страхової, інформаційної) дозволяє організувати і координувати виробничо-господарську діяльність на спільне виконання науково-технічних та інвестиційних програм.

У сучасній економіці існує досить багато видів об'єднань, які відрізняються як за принципами створення, так і за складом і метою створення.

На особливості формування фінансового капіталу економічних об'єднань найістотніше впливає форма об'єднання:

- вертикальна форма об'єднання – передбачає суворе підпорядкування між окремими підприємствами певного угруповання;
- горизонтальна форма об'єднання – є менш підпорядкованою, і передбачає перш за все взаємодію, наприклад, на рівні фінансовому, технічному, технологічному.
- змішана (конгломератна) форма об'єднання, яка поєднує горизонтальну і вертикальну форми і передбачає як чітке підпорядкування структур, які стоять нижче тим, що вище так і розширення масштабів діяльності об'єднання суб'єктів господарювання в цілому.

Для нас буде представляти інтерес горизонтальна форма об'єднання, яка має на увазі партнерські взаємовідносини. Цим вимогам найбільш повно відповідає фінансово-промислова група (партнерська концентрація капіталу) яка відно-

ситься до окремого типу макроструктур – стратегічного альянсу, що мають намір здійснювати специфічний вид діяльності або прагнуть завершити проект, використовуючи при цьому знання, матеріали та інші ресурси один одного, замість того щоб:

- запустити виробництво самостійно, не розділяючи ні з ким ризиків і намагаючись перемогти конкурентів;
- створити умови для злиття або поглинання компаній [48, с.5].

Суттю фінансово-промислової групи, як правило (про що власне і говорить назва об'єднання), є поєднання фінансового і промислового капіталу. В даному випадку фінансовий капітал – це банківський капітал. Хоча, фінансовий капітал по суті є невід'ємною частиною загального капіталу.

Тому, на нашу думку, розглядати фінансовий капітал фінансово-промислових груп без деталізації мети їх створення, не дослідивши суті та значення формування відповідного капіталу банків, не варто.

Що таке банківський капітал?

„Банківський капітал – капітал, вкладений у банківську діяльність банкіром або акціонером банку. Складається із власних, залучених і емітованих засобів.” [1, т.1. с.88].

„Банківський капітал – сукупність залучених банком грошових капіталів, які використовуються ним як банківські ресурси для кредитно-розрахункових та інших операцій. Власний (акціонерний і резервний) капітал банку становить меншу частинку б. к.” [2, с.19].

Як бачимо трактування банківського капіталу істотно не відрізняються – це грошовий капітал.

Деяко відрізняється від приведених визначень трактування банківського капіталу, в іншій економічній літературі. Так, підручник „Банківські операції” за редакцією В. І. Міщенко та Н. Г. Слав'янської дає таке визначення: „...Під капіталом банку (власним капіталом) слід розуміти спеціально створені фонди і резерви, призначені для забезпечення його фінансової стійкості, комерційної та господарської діяльності, відшкодування можливих збитків і які перебувають у користуванні банку протягом всього періоду його функціонування.” [3, с.73].

У даному визначенні капітал банку трактується як власний капітал. Таке трактування зустрічається і в інших випадках: „Під власним капіталом банку слід розуміти спеціально створені фонди і резерви, призначені для забезпечення його економічної стабільності, поглинання можливих збитків, які знаходяться у використанні банком на протязі строку його функціонування. [4, с.73].

З огляду на наведені визначення, до складу капіталу включаються різного роду фонди і

резерви, які забезпечують стабільність фінансово-господарської діяльності банку.

В економічній літературі визначаються три основні функції: захисна, оперативна і регулююча. Оскільки більша частина активів банків фінансується вкладниками, головною функцією досить обмеженого по суті капіталу банку (власного капіталу), є захист інтересів вкладника. Крім того, капітал банку зменшує ризик акціонерів банку. Захисна функція означає можливість виплати компенсації вкладникам у випадку ліквідації банку, а також збереження платоспроможності шляхом створення резервів, які дозволяють банку функціонувати, незважаючи на загрозу виникнення збитків. Але більшість збитків слід покривати не за рахунок капіталу банку, а за рахунок поточних доходів. Як правило, банк вважається платоспроможним, поки не зменшується акціонерний капітал.

Оперативне функціонування банківського капіталу включає асигнування власних засобів на набуття землі, приміщень, обладнання, а також створення фінансових резервів на випадок непередбачених збитків. В процесі діяльності значення цих вкладень досить важливе. Хоча основним джерелом покриття затрат на розширення операцій служать прибуток, банки досить часто застосовують випуск нових акцій або довготермінових позик під час проведення заходів структурного характеру (наприклад, відкритті філій).

Виконання регулюючої функції банківського капіталу пов'язано виключно з особливою зацікавленістю суспільства в успішному функціонуванні банків. За допомогою показника капіталу банку державні органи здійснюють оцінку і контроль за діяльністю банку. Як правило, вимоги які відносяться до власного капіталу, стосуються його мінімального розміру, обмежень по активах і умовах купівлі активів іншого банку. До цієї функції належать також використання капіталу з метою обмеження його позикових та інвестиційних операцій банку.

Існує також думка, що основною метою банківського капіталу є зниження ризику. Виходячи з цього його основними функціями є такі:

- капітал служить „буфером”, який дає можливість поглинати збитки і зберігати платоспроможність;
- капітал забезпечує доступ до ринків фінансових ресурсів і захищає від проблем з ліквідністю;
- капітал знижує і обмежує ризик;

Із сказаного вище можна зробити такі висновки:

1. Капітал банку трактується в основному як власний капітал, яким він і є по суті.
2. Формування капіталу банку проходить за рахунок його засновників.

3. Капітал банку, точніше його величина, є гарантією стабільності банку, забезпеченням його платоспроможності і ліквідності, а значить і безпеки його вкладників.

4. В окремих випадках за рахунок капіталу банку відшкодовуються збитки від фінансово-господарської діяльності. Але основне джерело відшкодування збитків – прибуток.

5. Величина капіталу банку закріплюється у засновницьких документах під час створення банку і контролюється НБУ.

Інакше кажучи, капітал банку функціонує в жорстких рамках. Його зниження не є бажаним, оскільки загрожує самій діяльності банківської установи. Тому участь в діяльності фінансово-промислових груп банків в значній мірі обмежується величиною їх капіталу. Це стосується невеликих банків. Але в даний час в банківській системі України досить чітко окреслилися процеси концентрації та централізації банківського капіталу. Дрібні банки не витримуючи конкуренції, витісняються великими. Насамперед, використовується злиття банків як в Україні так, і з зарубіжними.

У великих банків є низка очевидних переваг. Перш за все, вони в меншій мірі залежать від коливань ринку; вони, як правило, забезпечують збереження вкладів; вони мають більші можливості задовільнити потребу клієнтів в позичковому капіталі.

Значною мірою концентрація капіталу обумовлена концентрацією промислового і сільськогосподарського виробництва. Великим промисловим виробництвам потрібні великі банки. Тобто розміри банківського капіталу повинні відповідати розмірам і масштабам виробництва. Хоча деякі автори відмічають і зворотній зв'язок – концентрація банківського капіталу сприяє концентрації виробництва і, в результаті, розвитку різних форм об'єднань в окремих галузях економіки. [5, с.50]. Формування так названих кластерів – співтовариства фірм тісно пов'язаних між собою галузей, що взаємно сприяють зростанню конкурентоспроможності один одного.

Як бачимо самого банківського капіталу не достатньо для їх участі як „грошової” складової фінансово-промислових груп. Крім нього потрібні додаткові джерела залучення грошових коштів.

Обґрунтування цих джерел неможливе без детального дослідження фінансових ресурсів банків.

У підручнику „Банківські операції” дається таке визначення: „Ресурси комерційного банку – це сукупність грошових коштів, що перебувають у його розпорядженні і використовуються для виконання активних операцій.” [6, с.39].

У деяких визначеннях фінансових ресурсів банку вказується мета їх формування: „Під власними ресурсами банку слід розуміти різні форми, які створюються банком для забезпечення його фінансової стійкості, комерційної і господарської діяльності, а також отримання прибутку за результатами діяльності поточних і минулих років.” [6, с.70].

Деякі економісти відображають фінансові ресурси банків як частку соціально-економічних відносин: „Фінансові ресурси банку – це грошові і прірівнені до них потоки коштів, які перебувають у його розпорядженні та формуються у результаті розподілу й перерозподілу національного доходу і призначених для виконання фінансових зобов’язань та фінансування розширеного відтворення.” (7, с.22)

В іноземній літературі поняття „фінансові ресурси” як самостійний економічний термін практично відсутнє. Основні джерела грошових ресурсів вказуються під час розгляду пасиву балансу банку а також під час аналізу формування ресурсів банку у процесі здійснення банками пасивних операцій і мають більш практичне, ніж теоретичне значення. Банківські пасиви досліджуються з точки зору їх обсягу, структури, а також з позиції управління ними.

Аналіз вітчизняної економічної літератури показує, що до складу фінансових ресурсів включають всі грошові і прирівняні до них кошти. Тобто термін „фінансові ресурси банку” є значно ширший, ніж „капітал банку” (або банківський капітал) і включає до свого складу останній. „Банківські ресурси – сукупність зобов’язань та капіталу, що належить постачальникам коштів, або, іншим словом, ресурси комерційного банку – це сукупність грошових коштів, що перебувають у розпорядженні банку і використовуються ним для виконання своїх операцій.” [3, с.73]. Відповідно до цього визначення, джерелам формування банківських ресурсів є грошові кошти юридичних та фізичних осіб (тобто залучені або запозичені) а також капітал банку.

Висновки. З врахуванням входження банку до складу фінансово-промислової групи можна сформулювати таке визначення капіталу банку: це – грошові кошти або їх еквіваленти залучені

банком із різних джерел, які він може використовувати в рамках фінансово-промислової групи для виконання визначених відповідними організаційно-правовими документами функцій. Завдяки банку, як учасника фінансово-промислової групи, мають вийти за межі касового обслуговування учасників групи. Ними можуть стати по-перше, пошук і реалізація фінансових інструментів, які будуть максимально задовільняти потреби підприємств ФПГ в т. ч., пільгове кредитування та акумулювання фінансових ресурсів ФПГ; по-друге, допомога в проведенні емісії та інших операцій з цінними паперами членів ФПГ; по-третє, залучення інвестицій, у тому числі іноземних, і надання гарантій по них; по-четверте, ведення трастових операцій в рамках ФПГ; по-п’яте: надання інформаційних та управлінських послуг; по-шосте надання числами ФПГ страхових послуг, а також комбінованих послуг на основі поєднання депозитних операцій зі страховим захистом вкладника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічна енциклопедія. Том 3. – Київ, Видавничий центр „Академія”, 2002.
2. Осовська Г.В. Економічний словник / Г.В. Осовська, О.О. Юркевич, Й.С. Завадський – К.: Кондор, 2007.
3. Банківські операції: підручник. [за ред. В.І. Міщенко, Н.Г. Слов’янської]. Київ, Знання, 2006.
4. Банковское дело / [под ред. О.И. Лаврушина]. – М. „Финансы и статистика”, 2000.
5. Васильчикові З. Об’єктивна зумовленість інтеграції банківського і промислового капіталу в світовій практиці / З. Васильчикові// Банківська справа №1, 2002. – С. 49 - 57.
6. Банківські операції: підручник / [за ред. А.М. Мороза] ; [друге видання, виправлене і доповнене] – Київ. 2002.
7. Костырко Л.А. Управление ресурсной базой коммерческого банка / Л. А. Костырко, Т. В. Пашенко, М. М. Агеев – Луганск: ВУГУ. – 1999.